

Мукачівський державний університет
Кафедра психології
Малопольський державний університет імені Вітольда Пілецького в Освенцімі
Університет прикладних наук в м. Ельблонг
Пряшівський університет
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Становлення особистості: персоногенетичний контекст

Збірник тез доповідей

III Міжнародної науково-практичної конференції

Україна, Мукачево 23-24 квітня 2025 р.

Mukachevo State University
Psychology Chair
The Witold Pilecki State University in of Applied Sciences in Oświęcim
University of Applied Sciences in Elblag
Pryaszów University
Lesya Ukrainka Volyn National University

Personality Formation: Personogenetic Context

Collection of theses
III International Scientific and Practical Conference

Mukachevo April 23-24, 2025

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

2011. 320 p.

2. Mental Health of Adolescents Exposed to the War in Ukraine / R. Goto, I. Pinchuk, O. Kolodezhny, N. Pimenova, Y. Kano, N. Skokauskas. *JAMA Pediatr.* 2024. Vol. 178(5). P. 480-488. DOI: 10.1001/jamapediatrics.2024.0295.

3. Cramer P. *Protecting the Self: Defense Mechanisms in Action*. New York: Guilford Press, 2006. 310 p.

4. Van der Kolk B. A. *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. New York: Viking, 2014. 464 p.

5. Hobfoll S. E., Watson P., Bell C. C., et al. Five essential elements of immediate and mid-term mass trauma intervention: Empirical evidence. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*. 2007. Vol. 70, № 4. P. 283–315.

УДК 159.9:334.012.23(043.2)

СВІТЛАНА КОСТЮ

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології

Мукачівський державний університет

СВІТЛАНА АЛМАШ

старший викладач кафедри психології

Мукачівський державний університет

КАТЕРИНА БУРЧ

здобувачка вищої освіти

Мукачівський державний університет

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Узагальнюючи дані різних авторів, українські дослідники О. В. Бондаренко та О. П. Зоря доходять висновку, що підприємницька діяльність має таку психологічну структуру: потреби, мотиви, цілі, предмети, процес, дії, засоби досягнення цілей та результат діяльності.

Аналогічні погляди ми бачимо і в зарубіжних визначеннях: С.М. Van Praag і Р.Н. Versloot визначають підприємців як самозайнятих працівників або бізнес-власників-менеджерів, які поєднують не тільки професійну діяльність у певній галузі, але і якості контролю та управління бізнесом. У певних роботах ця категорія звужується до власників або менеджерів бізнесу, які заснували свій бізнес.

Традиція дослідження ціннісної сфери підприємців бере початок у роботах М. Вебера, який вказував на наявність особливого підприємницького «духу» як складової господарського «духу» капіталізму, тобто всі прояви інтелекту, особливості характеру, моральні та ціннісні норми глибоко вкорінилися в соціальних підвалинах, звичаях і традиціях певного народу, характерних саме для конкретного ступеня господарського розвитку.

На думку М. Вебера, підприємницький «дух» тісно пов'язаний із системою релігійноетичних ідей протестантизму. Звідси характеристики «ідеальних» типів підприємців передбачали моральні принципи й цінності релігійної етики. Цінності ефективного лідерства, власної свободи, самоповаги, незалежності та відповідальності підприємців було досліджено в

роботах Дж. Хорнада, Дж. Ебауд та Д. Соломона, Л. Ферналда.

Сучасні дослідження цінностей підприємців продовжують традиції М. Вебера, звертаючи увагу на культурну належність підприємців. М. Morris і М. Schindehutte визначили, що існують спільні риси та відмінні цінності різних підприємців. Автори встановили, що деякі основні цінності чітко залежать від культурної належності підприємця, але водночас підприємці мають основні цінності незалежно від культурного походження.

Аналітики відзначають, що в Україні існує проблема з обліком кількості дійсних підприємців. Фактична кількість фізичних осіб — підприємців не відповідає дійсності, оскільки до реєстру включено і значну кількість «підприємців», які в дійсності є продавцями або найманими працівниками, задля зменшення податкового навантаження на організації та підприємства. Усе зазначене вище неминує призводити і до проблем суто психологічного характеру, з якими стикаються українські підприємці.

У психологічних дослідженнях обговорюються такі питання та проблеми, пов'язані з підприємництвом в Україні та країнах-сусідах пострадянського простору: особистісні риси підприємців, мотивація, типологія підприємців, проблеми стилю поведінки та професійна деформація особистості підприємця.

Українська дослідниця Г. В. Гнускіна вивчала таке явище, як професійне вигорання в підприємців. Вона встановила, що підприємці піддаються емоційному, розумовому та фізичному виснаженню, якщо вони тривалий час залучені до стресової ситуації, якою вони не керують, і мають справу з емоційно насиченими контактами у професійній діяльності. Основними чинниками такого вигорання є характер самої діяльності (складна структура підприємницької діяльності, спрямованість на ризик, інноваційність, намагання отримати прибуток, необхідність діяти автономно та висока активність діяльності); міжсуб'єктний характер діяльності (активне спілкування, ділові переговори та взаємодія, поєднання ролей підприємця й менеджера тощо); особливості реалій, у яких здійснюється підприємницька діяльність (для України це явища «перехідного періоду»: порушена цілісність економічної свідомості, відсутність навичок економічного мислення та культури; недостатність законодавчої бази, корупція тощо).

Таким чином, означений автор відтворює модель взаємодії особистості підприємця із соціокультурним та економічним середовищем. Рівень професійного вигорання за результатами дослідження має значущі зв'язки із чинниками різного рівня: особистісно-підприємницькі характеристики, особливості мотивації, рівень і тип освіти, стаж підприємницької роботи та робоче навантаження, наявність батьків-підприємців тощо. Але невирішеним залишається питання щодо наявності певних специфічних чинників професійного вигорання, притаманних саме підприємцям.

У роботах Т. П. Чернявської приділено увагу підприємцям-початківцям та можливості задоволення їх потреб шляхом реалізації себе у сфері підприємництва. Вона реалізує дослідження в межах теорії потреб А. Маслоу та встановлює суперечливість у розвитку базових і вищих потреб, але з

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

переважанням потреб більш високого рівня. Саме це й обумовлює створення навчальних та тренінгових програм, орієнтованих на актуалізацію потреб у життєдіяльності підприємців. Її роботи також спрямовані на інтеграцію підприємництва в більш широкий контекст буття людини та способу її життя.

Підбиваючи підсумок, можемо зазначити, що сучасні дослідження підприємництва відходять від вузько спрямованих тем вивчення і скеровані на пошук інтегральних категорій, за допомогою яких можна пояснити різноманітну палітру феноменів підприємництва.

На нашу думку, такою категорією може стати категорія «активності» як виду психічної активності суб'єкта. Додаткові можливості вбачаємо у використанні категорії «спосіб життя» як змінної, яка надає евристичності в пошуку пояснювальних механізмів функціонування підприємницької активності в умовах сучасного українського суспільства.

Література:

1. Гнускіна Г. В. Професійне вигорання у підприємців: зв'язок між рівнем вираженості та чинниками мезорівня. *Актуальні проблеми психології*. 2014. Т. 1, Вип. 41. С. 122–125.
2. Дядін А. С. Багатоаспектність підприємництва в економічній системі. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2013. № 1(64). С. 54–58.
3. Красилов Ю. В. Психологічні чинники підприємницької активності особистості: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Київ, 2004. 16 с.

УДК 316.613.432:364-787.522:159.923(043.2)

ІРИНА ШТИХ,
к. психол. н., старший викладач
кафедри психології
Мукачівський державний університет
ЛЮБОВ ШКЛЯНКА,
здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти,
Мукачівський державний університет

РОЛЬ ЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ ПСИХІКИ В СОЦІАЛЬНІЙ АДАПТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Психологічний захист є функціонально необхідною психічною властивістю, яка полягає в зниженні емоційної напруги та звільненні від внутрішньо-особистісних конфліктів. Його основною функцією є охорона психіки від несприятливих впливів шляхом переструктурування свідомості на самопідтримку, самовиправдання чи інші захисні процеси, що сприяють зміцненню особистісної стабільності.

Психологічний захист – це система процесів і механізмів, спрямованих на збереження одного разу досягнутого (чи на відновлення втраченого) позитивного образу Я суб'єкта, тобто – це будь-які реакції, яких людина навчилась і використовує неусвідомлювано для того, щоб захистити своє Я від почуття тривоги, сорому, провини, гніву, а також від конфлікту, фрустрації та інших ситуацій, які переживаються як небезпечні. Психологічні захисти – це способи сприймання, мислення чи дій, які функціонують як обхідні маневри